

Meselâ ق harfini alalım.

1. قار : (kelimenin başında). صارقینتی (iki çeşitli dokuz ayrışik şeklin birinden yani ر den sonraki bir harf kümesi başında);
2. صیق : bir harfler kümesinden ibaret kelimenin içinde sağına soluna bitişik durumda);
3. جاجیق : Kelimenin son harfler kümesi ucunda (sağına bitişik durumda).

Bitişen harflerin böyle iki ve bazan üç şekli olması, kendilerinden sonraki harfe bitişmek imkânını bulmak için, ana şeklin baş kısmı alakonarak son kısmının atılmasından ileri geliyor. Ve yine bundan şu anlaşılıyor ki, osmanlı alfabesinin bitişik harflerinde esas, onların çok kere en bariz şahsiyetini gösteren baş kısımlarıdır.

Bu kısımlar kelime içinde sağına soluna bitişenlerde çoğu değişmez bir halde olduğundan 1, 2 numaralı bitişiklerin çok kere aynı oldukları görülür. Nasıl ki جاجیق da olduğu üzere, kelimenin sonunda sağına bitişenler dahi hiç bir parçalarını kaybetmediklerinden, meselâ جوجوق da olduğu üzere, kelimenin sonunda ne sağına ne soluna bitişmeyenlerden farksızdır; ve bu itibarladır ki bu ikisi de şekil bütünlüğü bakımından birdir.

Demek ki gerek ayrışik ve gerek bitişik olanlar dikkatle mütalaa edilince, bütün harflerin esas itibariyle başlıca iki takımdan ibaret olduğu görülür: 1. Tam şekilliler. 2. Güdük şekilliler.

Şu halde sonda kendinden evvelki harfe bitişmeyen:

ی ن م ل ک ک ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش س خ ح چ ج ث ت ب ب

ayrışik şekilleriyle, sonda kendisinden evvelki güdük bir harfe ulanan yine bunların bitişik şekilleri arasında, evvelkilerin sadece ayrışik, berikilerin sadece bitişik olmalarından gayri bir fark yoktur: جوجوق، جاجیق، gibi.

Ayrışiklarla bitişikler arasındaki farka gelince: Bitişikler ana şekiller olan ayrışikların son kıvrıntılı veya helezunlu veya sadece sarkık eteklerinin kesilip budanmasından türemiş olup, böylece ilkin baştaki ve küme başındaki şekiller doğmuş, ve sonra bunlar kendilerinden evvelki şeklin böyle budanmış kalan uzantısına yapışarak içte şekiller halinde kullanılmış görünüyor.

Esasen bizim ana şekil dediklerimizden çoğu birer örnek kökten doğma olup, bunlar yeni seslerin ifadesine yaramak üzere ufak tadillerle:

a) Bazı köklerin üstüne veya altına veya içine tek, çift; veya üç nokta veya • konularak,

b) Bazı köklerin üstüne (ve nadiren altına) sağdan sola meyilli bir kol (keşide) uzatılarak,

c) Bazı köklerin son kıvrıntılı kısımları budanıp atılarak,

d) Bazılarının üstüne veya içine noktadan başka işaretler konarak,

e) Bazı köklerin düz çanakları çukurlaştırılarak,

f) Bazı köklerin gözleri açılıp bazılarınınkini (meselâ el yazısında) kapatılmak suretiyle birbirinden ayırdedilmiş bulunuyor :

1. ا : Kökünün üstüne (•) işareti koyarak : ا̇ ; (ve sonraları altına da konularak : ا̇).

2. ع : Kökünün helezonlu eteğini budayıp atarak : ع̇

3. ف : (Noktasız) kökünün sondaki kıvrıntılı parçasını atarak : ف̇

4. ب : (Noktasız) kökünün üstüne (•) veya (•) koyarak : ب̇ , ث̇

5. ت : (Noktasız) kökünün altına (•) veya (•) koyarak : ت̇ , ب̇

6. ث : (Noktasız) kökünün çanağını biraz çukurlaştırıp üstüne koyarak : ث̇

7. ح : Kökünün üstüne (•) koyarak : ح̇

8. ح : Kökünün içine (•) veya (•) koyarak : ح̇ , ح̇

9. د : Kökünün üstüne (•) koyarak : د̇

10. ر : Kökünün üstüne (•) veya (•) koyarak : ر̇ , ز̇

11. س : Kökünün üstüne (•) koyarak : س̇

12. ص : Kökünün üstüne (•) koyarak : ص̇

13. ط : Kökünün üstüne (•) koyarak : ط̇

14. ع : Kökünün üstüne (•) koyarak : ع̇

15. ف : (Notasız) kökünün üzerine (•) koyarak ف (ki bu, sesçe de bir çeşidi olduğu ب nin başı halkalanmakla yapılmış olacak).

16. ق : Kökü olan ف nin çanağını biraz çukurlaştırılıp üstüne (•) koyarak : ق̇

17. ك : Kökü (ki, ل nün biraz uzatılmış çanaklısıdır) içine • koyarak : ك̇

18. ك : Kökü evvelkinin aynı olup içine (•) koymakla beraber üstüne (•) verilerek : ك̇ (bu şekil İstanbulda n yerini ve Anadolu da söylenen sağır kef yerini tuttuğu gibi, Türkiye dışında-

ki Türk illerinde sağır kef sesini veren ك نğ karşılığıdır. Eskiden Fars kâfi diye de kullanılmıştır; bk. D. L. T.)

19. ك : Kökü yine evvelkinin aynı olup içine (•) konmakla beraber üstüne sağdan sola meyilli tek veya çift kol (keşide) getirilerek: ك (Bu şekil Osmanlıca da Fars kâfi ve yerine göre ğ, v, y seslerini veren bir harf "yayi, vavi kâf," diye de kullanılmıştır).

20. Kökü üstüne (•) konularak: ك (ki buna yuvarlak «ك» de derler); bazıları ت okunmayıp yine vokal • değeriyle kalır: ك = عاده (gibi ki = عادت).

Demek oluyor ki, alfabedeki ayrışık ana şekillerin mahdut örnek kökleri olup öteki ana şekiller bunlardan türetilmiş görünüyor; ve bunlardan meselâ: ر د ح ب ا و ی ve türemelerinin sondaki kıvrıntıları, çanakları, uçları budanarak bitişik şekiller meydana getiriliyor [1].

a) Kitap ve el yazısındaki ayrışık veya bitişik şekiller içinde şahsiyetini kaybedenler müstesnadır:

1. Yukarıki ayrışık şekillerden ی, bitişik şeklini almak için, son kıvrıntılı parçası atılmakla kalmayıp baştaki bariz helezonlu başı düz kalık ی başı şeklini alıyor ve altına (•) konuyor.

[1] Kütahyalı Abdürrahman Fevzi Efendiye göre (Mikyasüllisan... S. 3-4), Arap yazısını üç kimse tekemmül ettirmiş:

«Birincisi : امر بن مره : İptida كج کelimelerinden كشت کelimesine kadar altı nevi kelimenin müştemil olduğu yirmi iki nevi hatta malûm nakışları ve şekilleri mukatta olarak vaz ve tâyin ettikten sonra كظغ ، كظغ کelimelerinin şâmil olduğu ve (altı radife) ismini verdikleri harflerin bizesına dahi malûm nakış ve şekilleri yine mukatta ve mefsul olarak vaz ve tâyin eylemiş.

İkincisi : اسم : Yirmi sekiz nevi harf şekillerinden و ز ر ذ د ا şekillerini fasıl ve ma'dasını vasıl ile harf şekillerini tağyir ederek kelimelerin terkib ve suretlerini tertip eylemiş.

Üçüncüsü : حدره بن خدره : İptida ت ب şekillerini ve sonra on üç nevi harf şeklini icam (nokta ile işaretlemek) ve baki on üç şekli hali üzere ipka ile harflerin zatlarını iltibastan kurtardıktan sonra, harekelerin nakışlarını (sükûn, teşdit, medde, kasr, tenvin, vakıf, vasıl) alâmetlerini de vazı ve tertip suretiyle harflerin heyetlerini de iltibastan kurtarmakla, arap hattını söylendiği gibi yazılma ve yazılma karinesiz okutma derecesine getirmiş, ilâh ...»

2. Başta ve içteki küme başında ا , ayrışık şekli olan ا nin halkası genişletilip içine daha ufak bir halka verildikten sonra ucu sola doğru uzatılmakla meydana gelmiş görünüyor ki, başka bir şahsiyet alan bu ا nin ا den türeme olduğu güç düşünülebilir.

3. Yine bunun içte bitişikleri olan ا ا şekilleri de ayrı bir şahsiyet olarak ötekilerden ayrılmış görünmektedir.

b) İçte ve sonda bitişikler içinde ufak tefek değişiklik görenleri olmakla beraber, bunlar genel olarak şahsiyetlerini korumaktadırlar.

Sonda:

1. $\text{ع} \dots \text{ع}$: bunlar ayrışık $\text{ع} \dots \text{ع}$ şekillerinin aynı olmakla beraber kendilerinden evvelki harfe bitişmek üzere gözleri halkalandırılıp kapatılıyor: صنغ ، جامع .

2. ف : bu da ayrışığı olan ف nin aynı olup, kendinden evvelki harfe bitişmek için başı halkalandırılmakla beraber gözü açık bırakılıyor: الف ، كيف

İçte:

3. $\text{ع} \dots \text{ع}$: Bunların $\text{ع} \dots \text{ع}$ suretindeki asıl şekilleri, kendilerinden evvelki harfe ulanmak için halkalandırılıp, gözleri ilk ikisinde kapalı, son ikisinde açık bırakılıyor: مفرد ، معلوم

4. Bitişik şekillerin kendilerinden evvelki veya sonraki harfe bitişme tarzlarında, bitişecekleri şeklin mahiyetine göre ufak tefek değişiklikler gösterir:

a) Kelime veya küme başında ا den maada herhangi bir bitişik şekil, kendisinden sonra ا ا ve ا ا suretindeki bitişik ve ayrışık şekillerden birine ulaştığı zaman, çoğu el yazısında ve bazıları matbaa yazısında uzantısı aşağıya doğru az meyilli olur:

1. شمسی (م)، فخری (خ)، سمور (ح)، فیحی (چ)، سجدہ (ج).
2. جسم (م)، راسخ (خ)، نامح (ح)، سج (چ)، کولونج (ج).

Kendi cinslerinden olup önce gelenlerle bitişenlerde de böyledir:

[1] محبوب عجم هجرت مدوح هجد جمال جمع [1]

b) Kelime veya küme başında ا bitişik şekilleri, kendilerinden sonra ا ا veya ا ا suretindeki bitişik ve ayrışık şekillerden

[1] Matbaa yazısında böylelerinin çok zaman شمس gibi yatkın olarak da dizildiği görülür. Bk. Yukarıki misallerde.

Genel olarak harf kümelerinin başları az kalkık bırakılıp, kalan kısımların satır üzerine bir hizada düşmelerine bakılır: **مساءره متباقي**

مرتقى

Yukardan aşağıya doğru basamaklı olarak birbirine dayanıp inen kümelerin büyük kısmı, satır yukarsında kalmak üzere hesaplanarak yazılır; mecburi sarkan kısımlar olursa satır altına alınır: **استظام نخبه متخخ مستعمل**

Böyle yapılırsa satırlara sıralanan kelimelere iyi bir istif verilmiş olur ki, yazının manzara güzelliği için bu bir esastır.

Bunların dışında, el yazısı harflerinin daha bazı özellikleri görülmektedir:

a) Kitap yazısında **ا ا ا** ve benzerlerinde ikiden fazlası yanyana geldiği zaman, bir tanesinin başı (ki bunlara diş *dendan, deniliyordu) ortada olarak ötekilerden daha dik bıraktığı olur: **تقبل، اتقبل، تقبل**. Bunların el yazısında hep düz kaldığı da olur.

b) Kelime veya küme başındaki **ا ا ا ا ا ا** ve **ا ا ا ا ا ا** (قونون) şekilleri, kendilerinden birine veya kendilerinden sonra **ا ا ا ا ا ا** ye bitiştikleri zaman, nesihde az veya çok kalkık olan başları rik'ada giderek düz kalır:

سونه به نه نقته نتر بر ایمی ایرکی دنیا تیر (اویا اویا آنا ایب باب)

Bunlar **و ف و** harflerinden evel gelirlerse, her iki yazıda da dik başlı kalırlar; **سائق** lilerde de böyledir: **سابق، تف، بو**:

c) **ا ا ا** şekilleri, rik'ada dişlerini kaybederek düz çizgi halinde yazılır; ve bu şekillerden ikisi yanyana geldiği zaman aralarına az kalkık bir diş verilir: **کلمتسه تجسس سسی**

d) **ا ا ا ا ا ا** şekilleri, noktasız olarak **ا ا ا ا ا ا** şekilleriyle de yazıldığı olur: **دوه جوه فائسه آسه آسه**

e) **ا ا ا ا ا ا** ayrışık, ve **ا ا ا ا ا ا** başta bitişik şekilleri, el yazısında başları halkalı olarak kullanılır: **هارمانه عرب اوجوه اجرا اوج اوج آج**

f) **ا ا ا ا ا ا** ayrışık şekilleri, baştan bitişik oldukları zaman kalkık başları hafif bir diş gibi kalır: **دیمی، آدی**

g) Küme veya kelime sonu bitişik **ا** şekli, el yazısında **ا** gibi yazılır: **چکه، اهد، نخبه، سولدی**

i) El yazısında çok kullanılan د، ذ harf kümeleri yerine başka şekiller kullanılabilir; د kendisinden evvelki harfe bitişmediği zaman د şekliyle de yazıldığı olur: اود. Kendisinden evvelki harfe bitiştiği zaman د şekliyle de yazıldığı olur: دذ. ذ ise kendisinden evvelki şekle bitiştiği zaman ذ şekliyle de yazıldığı olur: ذذ.

h) Matbaa yazısında gözleri açık yazılan başta ا، آ şekilleri, el yazısında gözleri kapalı yazılır: اقامت اوفى.

Türkler islâmiyete girmeden evvel umumiyetle uygur alfabesini kullanıyorlardı. İranlılar arapların dini ve siyasi hakimliği altında arap alfabesini habul etmişler; ve kendilerinden sonra islâm arap aleminin istilâsına uğrayan şark türkleri de, aynı yolu tutmuşlardı. Esasen türklerin kendi malları olmayan uygur alfabesi, araplardan aldıkları 28 şekilli alfabeğe göre yarı yarıya fakir bir alfabe idi; bunda yakın mahreçli bir takım harf kümeleri tek şekille idare ediliyor, ve daha o zamanlar sesçe zengin bir dil olan türkçeyi bu alfabe eda etmekten çok uzak bulunuyordu.

İlk müslüman türk münevverlerinin yazdıkları eserlerde ibareler arasında geçen ayet ve hadisleri, uygur yazısının yetersizliği yüzünden yanlış yazıp okutmaktan çekinerek aynen arap yazısıyla naklettikleri görülür. Sonra sonra, islâmın nüfuz ve tesiri yayıldığı nisbette, uygur alfabesi büsbütün unutulmamakla beraber geri pilâna kalmış; arap alfabesi herkes tarafından en mükemmel yazıp okuma vasıtası diye kabul edilmiştir.

Bununla beraber uygur yazısına nisbetle çok gelişmiş sayılan arap alfabesi de, asıl türkçenin bünyesine göre kurulmuş elverişli bir alfabe değildi. Sağdan sola yazılması, noktalı noktasız olması, ayrışık ve bitişik şekilleri bulunması bakımından uygur alfabesini andıran bu arap alfabesinin, türk seslerine benzemeyen bir takım sesleri gösterir fazla harfleri olduğu halde, türk seslerinin bazısını edaya kifayet edememek gibi eksik tarafları da vardı.

Arap-Türk alfabesi, sonraları gördüğü ihtiyaç dolayısıyla, arap alfabesinde bulamadığı (گ، گ، ب) yi, farsça'nın daha evvel duyduğu lüzum üzerine kabul ettiği şekiller içinde bulup almış, onda da bulunmayan ve sırf kendi dilinin ihtiyacı olan صاغر کاف için işe, ک şeklini ortaya çıkarmıştır (ki osmanlıca'da bu, sonradan ک şekliyle kullanılmıştır).

Yukarıda gösterdiğimiz kök şekiller ve bu şekillerden türeme olan ama şekiller, önceleri hiçbir ayırd işareti almadan yani noktasız olarak kullanılır, ve tabiatıyla karine ile okunurdu. Sonra konuşmada söylendiği halde yazıda gösterilmeyen vokal mahiyetinde işaretler (harekeler) de bulun-

madığından, bu karineye olan ihtiyaç daha fazlalaşmış oluyor; ve yalnız uzun vokal mahiyetindeki med harfleri ا و ی, bazı hecelerin uzun da olsa okunmasını kolaylaştırmış bulunuyordu.

Her ne kadar Kur'anın yanlışsız olarak okunmasını sağlamak için (nokta, hareke, med, şedde, sükûn = cezim) gibi işaretler konulmuş bulunuyor idiyse de, bunlar sadece Kur'ana mahsus sayılarak, onun dışındaki arapça yazılarda en zaruri görülen noktadan madası tutunamamıştır; çünkü zaten noktalar yazıda lâzım gelen el akışına engel olduğu için çok zaman sarfına sebep oluyor; ve bir de böyle hurda işaretlerin konuluşunda da birçok karışıklıklardan kaçınılamayordu.

Bununla beraber bütün bu hareke işaretleriyle yazılmış türkçe bazı eserlere osmanlı yazısında da epiyce rastlamak mümkündür.

Okuyuşa ait olan bu işaretler, türkçede de (hareke, uzun vokal, tenvin, sükûn, med, şedde, vurgu) dan ibarettir:

Hareke. Konsondan saydıkları için مد حرفلى denilen ا و ی, Arap yazısında uzun vokal değerindedir ki, bu yazıda sadece konsonlar yazıldığı için, bunlar da konson sayılarak yazılır. Bir de Arabın, konsonları harekete getirip okutan fetha (üstün) kesre (esre) zamme (ötrü) dedikleri kısa vokalleri (harekeleri) de vardır ki, bunlar içinde o ö suretindeki mebsut zamme (yaygın ötrü) [2] olmadığı için altıdan (ve bir bakıma ü de olmadığı için beşten) ibarettir: Arapçanın kaba (tunturaklı) harfleriyle [3] bunlar kalın ve öbürleriyle ince olarak söylenir olup, — — — şekilleri onları eda için bilhassa Kur'ana mahsus olarak konulmuştur. Halbuki bunlar, evelce de söylediğimiz gibi, başka arapça ibarelerde ve hele türkçe kelimelerde de söylenir oldukları halde, umumiyetle yazılmazdı; ve arapça ile farsça'yi taklid eden türkçe yazılarda konsonların bu üç harekeden hangisiyle okunacağı ancak karineye ve dil yapısının daha evvelden bilinmesine bağlı olduğu için, yanlış okunup yanlış söylemelerden hiçbir zaman kurtulunamamıştır.

Arap Fars kelimelerini de içine alan türkçede ا و ی li olanlar da bulunduğu için, daha sonra türkçe kelimelerde bunlar (harfi hareke ve imlâ harfleri) adıyla kısa vokal a u (ü) : (i) yerinde kullanmak cihetine gidilmiş ise de, arapça farsça kelimelerde uzun, türkçe kelimelerde kısa vokal

[1] Fatih devrinde bile, uygur harfleriyle yazan bir *Malik Bahşi* den bahsedilmektedir.

[2] (خلت مری طلب) ق غ ع ط ض من ح ح = ba'dehu .. bk. § 27.

[3] Bununla beraber arapça'nın bazı kelimelerindeki u ü vokalleri türkçe'de o ö ye çevrilmiş olarak söylenir. *osman* (= *usman*), *ömer* (= *amar*), *sohbet* (= *suhbet*), *şöhret* (= *şuhret*) vs. bk. § 27.

karşılığı olan bu işaretleri yerinde kullanmak için, yine kelimelerin türk arap fars menşelerinden olup olmadıklarını evvelden bilmek lâzım geliyordu ki, bunun imkânsızlığı yüzünden bir çok güçlükler ve yanlışlıklar doğuyordu.

Uzun vokalleri و ا ile arap fars kelimelerinde, kısaları da — hareketleriyle gerek Arapça Farsça ve gerek türkçe kelimelerde kullanmak cihetine gidilse, zaten sayılı ana şekillerin altlarına üstlerine verilen noktalarla, ve sonra keşidelerle yüklü olan o zamanki konsonlarımız, her konson başında bu hareke işaretleri yükiyle de büsbütün ezilmiş olacağından, tabii bu yola da hiç gidilememiş; hasılı hareke yazıda var farzedilip söylenen okunan fakat şekli bulunmayan boşuna işaretler olarak kalmıştır [1].

Sükûn. Bir konsonun kendisinden sonra bir hareketi olmamak halidir: (ك = gel) deki / de sükûn var; o konson sükûnludur, yani hareketesizdir; kendisinden sonra gelenle değil, ancak kendisinden evvel gelen bir hareke ile okunur; ve buna işaret olsun diye sükûnlu olan ل harfinin üzerine (•), yani (cezim) işareti konurdu (yani sözde konur, yazıda yine var farzedilirdi).

Med. Arapça ve Farsça kelimelerin başında ince üstünle söylenen hemze, ا şekliyle kalır: اركان ، ادب .. kalın üstünle söylendiği zaman üzerine med yani uzatma işareti verilir آداب ، آيت .. kelime ortalarında ve sonlarında görülen med harfleri, esasen uzunluk için olduklarından onların üzerine konmaz. Fakat bu işaret türkçe kelimelerin başındaki ا şeklindeki hemzeyi e okunmaktan kurtarıp kısa a okutmak için de konulurdu ki, bunda (med = uzatma) vazifesi yoktur: آزار ، آری gibi. Şu halde hangisinin uzatma, hangisinin σ suretinde kısa okutma kastıyla getirilmiş olduğunu kestirmek için, bunların konduğu kelimelerin Arap Fars kelimesi mi yoksa türkçe bir kelime mi olduğunu evvelden bilmek lâzımdı.

Şedde. Buna teşdid alâmeti - de derler. Arapça kelimelerde evvelkisi sükûnlu ikincisi hareketli veya her ikisi sükûnlu olarak tekrarlı söylenen harflerin üzerine konur: جادۃ ، حق . Türkçe'deki böyle kelimelerde çok defa bu işaret de var farzedilip yazıda gösterilmezdi.

Vurgu. Vaktiyle (savti şedde) diye adlandırdıkları bu sesin, türkçe kelimelere mahsus olanları için bir işareti yoktur. Esasen türkçe kelimelerin vurgusu, çok zaman son hece vokalinde, bazan da baş veya orta hecelerin vokalinde yapılan bir ses çarpışısından ibarettir [2].

[1] Hele son zamanlarda baştaki (t) leri (s) ile yazmak, ve bütün türkçe kelimelerdeki hecelere vokal koymak tecrübeleri sökmüş; bu yüzden birçok şekil birliklerine ayrılan heceler kelimelerin şahsiyetlerini bozarak onların okunmazlığını artırdığı için bu usul çabuk bırakılmıştır.

[2] Müellif, eserinde bazı vurgu yerlerini göstermek ihtiyacını duyduğu zaman bizim eski cezim işaretine benzer (•) gibi bir işaret veya aksantegü (') işareti kullanmıştır.

Bunlardan başka bir de mana vurgusu vardır ki bu, cümle içinde en ziyade ehemmiyet verilmek istenen bir kelimeyi belirtmek, asıl ona ehemmiyet verildiğini bildirmek içindir; ve işte kelimedeki yeri gösterilmeyen bu ses çarpısı için de bir işaret gerektir. Yine meselâ: *Kardeşim nerdesin?* deki *kar-deşim* kelimesinin ilk hecesindeki vokalde işitilen ses de, hitap manasında bir nida edatı rolünde olup, böyle bir işarete muhtaçtır.

Başkaca isim-i cinsleri ismi has diye kullandığımız zaman da ilk hece vokaline böyle bir vurgu işareti gerekli görünür: *Fe'ner'den geliyorum, Ka'rtal'a gideceğim.*

Tenvin. Bu, sadece arapça kelimelere mahsus olup, isimlerin sonunda bir hareke ile sükûnlu bir nun halinde okunur ikizli şekillerdir: $\frac{ن}{ن}$ (الجنون) فنون، بحق، جداً. Bunlar hecesinin kalın ve ince olduğuna göre: *an, en — in, ün* diye söylenir.

Uzun vokaller. Türkçe ve yabancı (arapça, farsça) kelimelerde kısa vokallerden başka uzun vokaller de vardır. Evelce de söylediğimiz gibi Arap ve fars, kısa vokallerini yazıda göstermez. Uzun vokallerini konson sayarak bunlara med (uzatma) harfleri der ki, \bar{a} (elif), \bar{u} (vav), \bar{i} (ya) gibi ikisi kalın biri ince üç uzun vokalden ibarettir.

Türk dilinin kuruluşunda sekiz, ve bir bakıma göre \bar{i} ile e arası bir vokal ziyadesiyle hep kısa olarak söylenen dokuz vokali dışında uzun vokal görülmüyor. Ancak (eski Türkçe'lerde de olsa gerek), bilhassa Osmanlı türkçesinde kısa vokalden sonra duruş (sükûn), halinde bulunan g (غ، ك) lar, \bar{g} yani hemze merhalesinden sonra sıfır değerinde kaldıktan başka, kendinden evvelki kısa vokallere kendi söyleniş süresini katmış olarak bileşik şekilli uzun vokaller de meydana getirmiş bulunuyor; ve bu yüzden dilimiz sekiz kısa vokaline karşılık sekiz uzun vokal de kazanmış olarak, bu sahada uzun vokal çeşitleri bakımından Arap ve Farstan da daha zengin bir varlık gösteriyor.

Bu arada "entonasyon,, icaplarıyla kısa vokallerimizi uzatma (*baaş-üstüne, sâhil, doğruu, güzuel, vs.*); veya uzun vokallerimizi biraz daha uzatma (*mâlûum, sefiil, âlâa v.s.*) yollarıyla yapılan uzatmaları da düşünürsek dilimizin, konsonlarını çeşitledikten başka vokallerini de uzunuk cihetinden ne kadar geliştirmiş olduğu anlaşılır [1]:

[1] Bu itibarla "türkçemizde uzun vokaller yoktur, ve bunun içindir ki dilimiz aruz veznine müsait değildir,, gibi hükümler fikrimizce doğru ve baki olamaz. Fikret'in, Akif'in, Yahya Kemal'in ve daha başkalarının aruzla yazılmış Türkçe şiirleri de buna şahittir.

UZUN VOKALLER

Düz		Yuvarlak	
Alçak	Yüksek	Alçak	Yüksek
... [1] ...	iğ, iy ç.iğ, el.iğ.le	üğ ç.üğ- d.üğ.me	ög öğ, b.ög.rülce
ağ d.ağ, b.ağ.la	iğ s.iğ, ç.iğ.lık	uğ y.uğ, uğ.rağ	oğ boğ, d.oğ.du

[1] Arapça'dan gelmiş kelimelerde eğ sesini kullanıyoruz: M.eğ.mur, M.eğ.med.